

Kartlegging av naturverdier i forbindelse med detaljregulering av Dikemark idrettspark

Lars Erik Høitomt og Kjell Magne Olsen

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag for Linje Arkitekter AS undersøkt naturverdier i forbindelse med en planlagt utvidelse og oppgradering av Dikemark idrettsanlegg i Asker kommune, Akershus fylke. Det ble ikke kartlagt noen nye naturtyper under feltarbeidet og gjort få registreringer av rødlistede arter. Deler av kantsonene mot Poverudelva og Ulvenvatnet, ble vurdert som viktige for biologisk mangfold, og man bør foreta noen justeringer av planlagte inngrep slik at verdifulle elementer av kantsonen blir stående mest mulig urørt. Området har store forekomster av fremmede arter som må tas hensyn til ved bearbeiding eller fjerning av jordmasser under anleggsarbeidet.

Nøkkelord

Akershus
Asker
Detaljregulering
Dikemark idrettspark
Kantsoner
Biologisk mangfold
Ferskvannsmiljø
Viersump
Bunndyr
invertebrater
Fremmede arter

Omslag

Kantsoner langs Poverudelva
Foto: Lars Erik Høitomt

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-595-2

BioFokus-notat 2017-26

Tittel

Kartlegging av naturverdier i forbindelse med detaljregulering av Dikemark idrettspark

Forfattere

Lars Erik Høitomt og Kjell Magne Olsen

Dato

20. juni 2017

Antall sider

12 sider

Refereres som

Høitomt, L.E. og Olsen K.M. 2017. Kartlegging av naturverdier i forbindelse med detaljregulering av Dikemark idrettspark. BioFokus-notat 2017-26. Stiftelsen BioFokus. Oslo.

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgivere

Linje Arkitekter AS

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.
Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra:
<http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalleén 21, 0349 OSLO

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Innledning/bakgrunn

BioFokus, ved Lars Erik Høitomt og Kjell Magne Olsen, har på oppdrag fra Linje Arkitekter AS kartlagt naturverdier ved Dikemark idrettsanlegg i Asker kommune, Akershus fylke. Undersøkelsen er forespurt i forbindelse med en detaljregulering av området, hvor man ønsker å oppgradere og utvide idrettsanlegget (figur 1, 2 og 3). Undersøkelsesområdet som er på ca. 79,4 daa, omkranser Dikemark idrettsanlegg og omfatter i tillegg små skogteiger, noe jordbruksareal og kantsoner mot Ulvenvatnet, Poverudelva, Verkensvannet og Nordvannet. Undersøkelsesområdet grenser til boligområder i nord, ferskvann i vest og øst og skog eller jordbruksareal mot sør.

Figur 1: Oversikt over Dikemark idrettsanlegg og tilgrensende områder.

Metode

Undersøkelsen har omfattet kartlegging av:

- Områder spesielt viktige for bevaring av biologisk mangfold (viktige naturtyper) etter DN-håndbok 13, revidert utgave (Direktoratet for naturforvaltning 2007).
- Utvalgte naturtyper iht. Naturmangfoldloven og Forskrift om utvalgte naturtyper (Lovdata 2017).
- Levesteder og forekomster av rødlistearter. Rødlistekategorier følger den siste utgaven av Norsk rødliste (Henriksen & Hilmo 2015).
- Forekomster av svartelistearter iht. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012 (Gederaas m.fl. 2012).

Tilgjengelige databaser, deriblant Naturbase og Artskart er gjennomgått for å samle eksisterende kunnskap om området. Kantsonene og ferskvannsområder som omfattes av byggeplanen er tidligere kartlagt av BioFokus (Olsen og Klepsland 2012), og inngår i naturtypen kalksjø, som dekker Ulvenvatnet, Nordvannet, Poverudelva og Verkensvannet med tilhørende kantsoner. Naturtypen er vurdert som viktig (B-verdi), og truede arter som edelkreps (EN-truet) og ål (CR-kritisk truet) har tidligere blitt registrert i hele vannsystemet. I tillegg er det gjort funn av en rekke mindre sjeldne arter av bløtdyr, fugler og insekter. Ferskvannsmiljøet må derfor kunne regnes for å være relativt artsrikt.

Denne rapporten gir på ingen måte en fullstendig oversikt over hva som finnes av arter innenfor det undersøkte området, men gir et godt innblikk i hvilke naturkvaliteter området innehar. Rapporten gir også råd om spesielle hensyn som bør tas i forbindelse byggeplanen for å ivareta de viktigste naturverdiene

Konsekvensvurderinger inngår ikke som en del av oppdraget.

Befaringen ble foretatt den 15. juni 2017. Hele planområdet ble undersøkt, og det ble også gjort en rask befaring på tilgrensende eiendommer for å kunne gi en bedre vurdering av arealet innenfor undersøkelsesområdet. Det var på forhånd avtalt med oppdragsgiver at tilstøtende kantsoner og skogareal sør for Poverudelva skulle undersøkes, selv om arealet ikke inngikk i planområdet for idrettsparken. I grunne ferskvannsområder som kunne befares med vadebukse ble bunndyrfaunaen undersøkt ved hjelp av stangsil (figur 4). Flyvende insekter ble fanget med slaghåv. En del insekter og småkryp ble innsamlet for videre artsbestemmelse. I grunne ferskvannsområder som kunne befares med vadestøvler ble bunndyrfaunaen undersøkt ved hjelp av stangsil (figur 4). Flyvende insekter ble fanget med sommerfuglhåv. Denne ble også brukt som slaghåv, for å fange opp dyr som satt i vegetasjonen. Tidspunktet for registrering av biologisk mangfold var godt for karplanter, moser, lav, vedboende sopp og insekter, men det var ikke riktig tidspunkt for jordboende sopp. Det var

oppholdsvær, sol og gode forhold for å gjøre undersøkelser av insektfaunaen. Området vurderes å være godt nok kartlagt for å vurdere områdets naturtyper og arealets potensial for rødlistede arter.

Figur 4: Undersøkelser av bunndyrfaunaen ble gjort med vadestøvler og stangsil. Foto: Lars Erik Høitomt

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven (Miljøverndepartementet 2009) legger føringer for hvordan naturens mangfold skal hensynstas ved ulike typer planlagte tiltak. Nedenfor er paragraf 8 – 10 under kap. II (alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk) listet og hver paragraf er kommentert med utgangspunkt i BioFokus' rolle i planprosjektet.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

- Vitenskapelig kunnskap kan være vanskelig å definere, men BioFokus baserer bl.a. sine vurderinger på den norske rødlisten for truede arter (Henriksen og Hilmo 2015), rødlisten for truede naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011), Artsdatabankens oversikt over alle norske arters utbredelse (Artsdatabanken 2016) og Miljødirektoratets oversikt over prioriterte og utvalgte naturtyper, informasjon om vilt og prioriterte arter (Miljødirektoratet 2016). I tillegg finnes det store mengder informasjon fra biologiske undersøkelser gjennom flere tiår som vi bruker aktivt i våre vurderinger.
- BioFokus kartlegger artsmangfoldet og dokumenterer dette gjennom Artskarts løsninger.
- Vi avgrensner og verdivurderer naturtyper i henhold til DN håndbok 13 og beskrivelsessystemet NiN.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

- Det vil ikke være mulig i løpet av en enkelt undersøkelse å få en fullstendig oversikt over alle biologiske verdier i et utredningsområde. BioFokus bruker derfor faglig skjønn for å avveie hvor detaljerte undersøkelsene trenger å være. Vi bruker vår kunnskap om økologiske sammenhenger ved avgrensning og verdisetting av naturtyper, samt når konsekvensene av konkrete tiltak skal vurderes. Vi angir i rapporten noe om usikkerheten knyttet til registreringene om denne usikkerheten er akseptabel eller ikke. Vi vil foreslå tilleggskartlegginger dersom usikkerheten er for stor.

Resultater

Det ble ikke kartlagt noen nye naturtyper eller registrert noen rødlistede arter som gir større konsekvenser for det planlagte tiltaket under feltarbeidet. På land ble kun ask (VU – sårbar) og gulspurv (NT – nær truet) registrert, og disse kan ikke sies å påvirkes nevneverdig. Svarttegnet våpenflue (*Oplodontha viridula*) (VU) har larver i helofyttsonen langs Poverudelven, og dette habitatet skal i utgangspunktet ikke berøres av tiltaket. Kantsonen mot vannet inngår i den tidligere kartlagte kalksjøen, og det ble ikke vurdert som hensiktsmessig å skille ut separate naturtyper fra den eksisterende avgrensningen. Deler av den undersøkte vannkantvegetasjonen er verdifull og viktig som habitat for mange arter. Henholdsvis sørøst og vest i området finnes to viersumper som er viktige leverområder for småfugler og insekter (figur 5 og 6). Viersumpene har et tresjikt dominert av gråselje, bjørk og noe korsved. Feltsjiktet består i hovedsak av arter som myrhatt, sverdlilje, mjødurt, bekkeblom og elvesnelle. Ellers har den berørte kantsonen langs Nordvannet, Verkensvannet, Poverudelva og Ulvenvatnet spredte innslag av noen gamle hule bjørketrær, tette løvkratt og sumpområder.

Sør for Poverudelva finnes en relativt stor ferskvanns-helofyttsump som kan spille en viktig rolle for bunnlevende dyr og insekter i området (figur 5 og 7). Sumpen er dominert av flaskestarr, bukkeblad, elvesnelle, sverdlilje og istervier inn mot kantene.

Skogteigene sør for Poverudelva kan betegnes som hverdagsnatur, med få spesielle naturverdier, og hvor deler av skogen som har vært gjennomhugget for en tid tilbake, består av småvokst bjørk. Skogteigene sentralt i planområdet, sør for parkeringsplassen og den største fotballbanen, ble vurdert som mindre viktige for biologisk mangfold da de enten er sterkt påvirket av menneskelig inngripen, svært fragmenterte eller har store innslag av fremmede arter. Nord i planområdet finnes et fragment av en gråor-heggeskog med relativt storvokst gran, gråor, bjørk og noe ask (figur 5). Skogen har et svært stort innslag av fremmede arter som hybridlirekne (SE – svært høy risiko) (figur 8), hagerips (SE), rødhyll (HI – høy risiko), en ubestemt Spirea og honningknoppurt (HI). Mye tyder på at skogen blir brukt som tømme plass for hageavfall. Forekomster av fremmede arter som hagelupin (SE), russekål (HI), vinbergsnegl (HI), parkslirekne (SE), høstberberis (SE) og valurt (HI) finnes ellers spredt i store deler av planområdet.

Figur 5: Oversikt over tidligere kartlagte naturtyper i området og viktige naturområder som bør vises ekstra hensyn (skraver).

Figur 6: Tettvokst viersump dominert av gråselje. Foto: Lars Erik Høitomt.

Figur 7: Helofytt-ferskvannssump sør for Poverudelva. Foto: Lars Erik Høitomt.

Figur 8: Store forekomster av hybridlirekne (SE) i gråor-heggeskogen nord i planområdet. Foto: Lars Erik Høitomt.

Bunndyrfaunaen i vannmiljøet er rik og det ble registrert en god del arter av bløtdyr og bunnlevende insekter, i tillegg til egg av småsalamander (tabell 1).

Tabell 1: Oversikt over noen bløtdyr og bunnlevende insekter som ble registrert i ferskvann.

Norsk navn	Vitenskapelig navn	Rødlistestatus	Svartelistestatus
Liten skredder	<i>Hydrometra gracilenta</i>	LC - livskraftig	-
Andemusling	<i>Anodonta anatina</i>	LC	-
Vannkalv	<i>Rhantus sp.</i>	LC	-
Stordamsnegl	<i>Lymnaea stagnalis</i>	LC	-
Nordskivesnegl	<i>Gyraulus acronicus</i>	LC	-
Buttelvesnegl	<i>Viviparus viviparus</i>	-	LO – lav risiko
Virvler	<i>Gyrinus aeratus</i>	LC	-
Svarttegnet våpenflue	<i>Oplodontha viridula</i>	VU	-

Oppsummering og anbefalinger

Planområdet innehar en rekke naturkvaliteter som bør tas hensyn til i planarbeidet. Det meste av naturverdiene i planområdet forekommer som kantsoner langs ferskvannssystemet. Kantsonene bør bevares i sin helhet så langt det er mulig, da disse er spesielt viktige for mange invertebrater og fuglearter. En god del av vannkantvegetasjonen bærer i dag preg av slitasje fra ferdsel, og man bør prøve å begrense ytterligere slitasje ved å tilrettelegge for fiske og andre friluftaktiviteter i områder som allerede er hyppig brukt. De to viersumpene som ligger i planområdet, langs Poverudelva og langs Ulvenvatnet, vil komme i konflikt med planlagte sandvolleyballbane og skiskytteranlegg. Det anbefales å flytte begge disse anleggene noe mot nord, slik at mest mulig av viersumpene blir ivaretatt.

Området har stedvis store forekomster av fremmede arter, hvorav flere er kategorisert som høyrisikoarter på Svartelista. Det bør derfor vises ekstra hensyn når man bearbeider eller fjerner jordmasser med fremmede arter, for å hindre spredning av disse til nye områder. Gråor-heggeskogen nord i planområdet har forekomster av en rekke svartelistearter med potensielt stor skadevirkning. Jordmasser eller planterester fra dette området bør deponeres eller dekkes over på forsvarlig måte.

Referanser

- Artskart 2017. Artsdatabanken & GBIF Norge, internett.
<http://artskart.artsdatabanken.no/default.aspx>
- Direktoratet for naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. 2. utgave 2006. Trondheim.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. og Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.
- Henriksen, S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Lovdata 2017. Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). LOV 2009-06-19-100. <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>
- Naturbase 2017. Miljødirektoratet, internett. <http://kart.naturbase.no/>
- Olsen K. M. og Klepsland J.T. 2012. Handlingsplan for kalksjøer – Kartlegging av kalksjøer i Asker, Akershus i 2012. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen, Rapportnr. 4-2013.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1893-2851
ISBN 978-82-8209-595-2

BioFokus-notat 2017-26